

Chapter 3

स्वावलम्बनम्

अभ्यासः

प्रश्न : 1 :उच्चारणं कुरुत

विंशतिः	त्रिंशत्	चत्वारिंशत्
द्वाविंशतिः	द्वात्रिंशत्	द्विचत्वारिंशत्
चतुर्विंशतिः	त्रयस्त्रिंशत्	त्रयश्चत्वारिंशत्
पञ्चविंशतिः	चतुस्त्रिंशत्	चतुश्चत्वारिंशत्
अष्टाविंशतिः	अष्टात्रिंशत्	सप्तचत्वारिंशत्
नवविंशतिः	नवत्रिंशत्	पञ्चाशत्

उत्तरः

छात्राः एतेषाम् उच्चारणं स्वयं कुर्वन्तु।

प्रश्न : 2 :अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

(क) कस्य भवने सर्वविधानि सुखसाधनानि आसन् ?

उत्तर :

श्री कण्ठस्य भवने सर्वविधानि सुखसाधनानि आसन् ?

(ख) कस्य गृहे कर्मकरः नासीत् ?

उत्तरः

श्रीकण्ठस्य गृहे कर्मकरः नासीत् ?

(ग) श्रीकण्ठस्य आतिथ्यम् के अकुर्वन् ?

उत्तर :

श्रीकण्ठस्य आतिथ्यं कृष्णमूर्तिः तस्य माता-पिता च अकुर्वन् ?

(घ) प्रत्येकं चतुर्थवर्षे फरवरी-मासे कति दिनानि भवन्ति ?

उत्तर :

प्रत्येकं चतुर्थवर्षे फरवरी-मासे एकोनविंशतिः दिनानि भवन्ति ?

(ङ) कति ऋतवः भवन्ति ?

उत्तरः

षड् ऋतवः भवन्ति।

(च) कृष्णमूर्तेः कति कर्मकराः सन्ति ?

उत्तर :

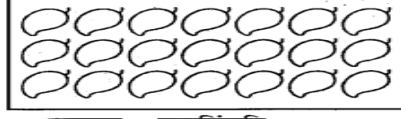
कृष्णमूर्तेः बहवः कर्मकराः सन्ति ?

Class 7 Sanskrit

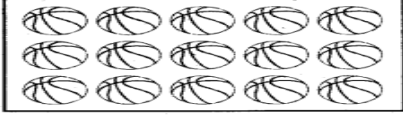
प्रश्न : 3 :चित्राणि गणयित्वा तदने संख्यावाचकशब्दं लिखत

उत्तरम्—अष्टादश

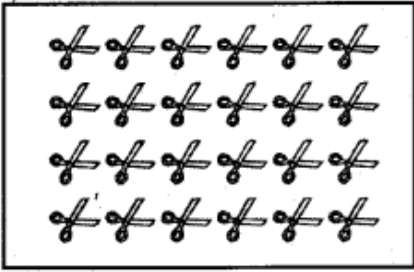
उत्तरम्—एकविंशतिः

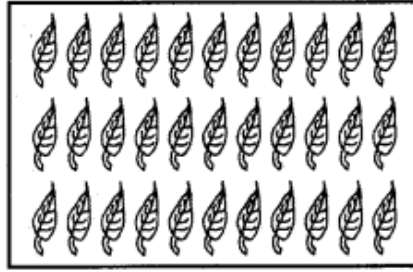
उत्तरम्—पञ्चदश

उत्तरम्—षट्त्रिंशत्

उत्तरम्—चतुर्विंशतिः

उत्तरम्—त्रयस्त्रिंशत्।

प्रश्न : 4 :मञ्जूषातः अङ्कानां कृते पदानि चिनुत
चत्वारिंशत् सप्तविंशतिः एकत्रिंशत् पञ्चाशत् ।। अष्टाविंशतिः त्रिंशत्
चतुर्विंशतिः

28

27

30

31

24

40

50

उत्तर :

त्रयस्त्रिंशत्।

उत्तरम्-

28 = अष्टाविंशतिः
27 = सप्तविंशतिः
30 = त्रिंशत्
31 = एकत्रिंशत्
24 = चतुर्विंशतिः
40 = चत्वारिंशत्
50 = पञ्चाशत्।

प्रश्न : 5 :चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषातः पदानि च प्रयुज्य वाक्यानि रचयत

कृषकाः कृषकौ एते धान्यम् एषः कृषकः
एतौ क्षेत्रम् कर्षति कुरुतः खननकार्यम् रोपयन्ति

उत्तर :

1. एषः कृषकः क्षेत्रं कर्षति।
2. एतौ कृषकौ खननकार्यं कुरुतः।
3. एते कृषकाः धान्यं रोपयन्ति।

प्रश्न : 6 : रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत यथा-
अहं स्वावलम्बनस्य सुखं प्रतिदिनम् अनुभवामि।
अहं कस्य सुखं प्रतिदिनम् अनुभवामि ?

(क) कृष्णमूर्तिः सामान्यकृषकस्य पुत्रः आसीत् ।

(ख) अधुना गृहे कोऽपि कर्मकरः नास्ति।

(ग) नक्षत्राणाम् आवागमनं स्वयमेव भवति।

(घ) एकस्मिन् वर्गे सप्तदश छात्राः अपठन्।

उत्तर :

(प्रश्ननिर्माणम्)

(क) कः सामान्यकृषकस्य पुत्रः आसीत् ?

(ख) अधुना कुत्र कोऽपि कर्मकरः नास्ति ?

(ग) केषाम् आवागमनं स्वयमेव भवति ?

(घ) एकस्मिन् वर्गे कति छात्राः अपठन् ?

प्रश्न : 7 : मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि । पूरयत

षड्	त्रिंशत्	एकत्रिंशत्
द्वौ	द्वादश	अष्टाविंशतिः

(क)..... ऋतवः भवन्ति।

(ख) मासाः भवन्ति।

(ग) एकस्मिन् मासे अथवा दिवसाः भवन्ति।

(घ) फरवरी-मासे सामान्यतः दिनानि । भवन्ति।

(ङ) मम शरीरे हस्तौ स्तः।

उत्तरः

(रिक्तस्थानपूर्तिः)

(क) षड् ऋतवः भवन्ति।

(ख) मासाः द्वादश भवन्ति।

(ग) एकस्मिन् मासे त्रिंशत् अथवा एकत्रिंशत् दिवसाः भवन्ति।

(घ) फरवरी-मासे सामान्यतः अष्टाविंशतिः दिनानि भवन्ति।

(ङ) मम शरीरे द्वौ हस्तौ स्तः।

ध्यातव्यम् :

वैदिकपरम्परानुसारं भारतीयमासानां ऋतूनां च नामानि

(मासाः)	(ऋतवः)	(मासाः)	(ऋतवः)
1. चैत्रः	1. वसन्तः	7. आश्विनः	4. शरद्
2. वैशाखः		8. कार्तिकः	
3. ज्येष्ठः		9. मार्गशीर्षः	
4. आषाढः	2. ग्रीष्मः	10. पौषः	5. हेमन्तः
5. श्रावणः		11. माघः	
6. भाद्रपदः	3. वर्षा	12. फाल्गुनः	6. शिशिरः

बहुविकल्पी प्रश्न :

(i) कस्य गृहे कर्मकरः नासीत् ?

(A) कण्ठस्य

(B) लुण्ठकस्य

(C) श्रीकण्ठस्य

(D) कृष्णमूर्तेः।

उत्तरः

(C) श्रीकण्ठस्य

(ii) कति ऋतवः भवन्ति ?

(A) षड्

(B) द्वादश

(C) अष्ट

(D) दश।

उत्तर :

(A) षड्

(iii) कृष्णमूर्तेः कति कर्मकराः सन्ति ?

(A) द्वौ

(B) पञ्च

(C) बहवः

(D) न कोऽपि।

उत्तर :

(C) बहवः

(iv) प्रत्येकं चतुर्थवर्षे फरवरी-मासे कति दिनानि भवन्ति ?

(A) द्वाविंशतिः

(B) अष्टाविंशतिः

(C) त्रिंशत्

(D) नवविंशतिः

उत्तर :

(D) नवविंशतिः

(v) कः सामान्यकृषकस्य पुत्रः आसीत् ?

(A) श्रीकण्ठः

(B) कृष्णमूर्तिः

(C) कण्ठः

(D) कृष्णः

उत्तर :

(B) कृष्णमूर्तिः

(vi) अधुना कुत्र कोऽपि कर्मकरः नास्ति ?

(A) गृहे

(B) मन्दिरे

(C) विद्यालये

(D) मार्गे।

उत्तर :

(A) गृहे

(vii) केषाम् आवागमनं स्वयमेव भवति ?

(A) नक्षत्राणाम्

(B) कर्मणाम्

(C) कर्मकराणाम्

(D) मित्राणाम्।

उत्तर :

(A) नक्षत्राणाम्

(vii) कति नक्षत्राणि भवन्ति ?

(A) सप्तविंशतिः

(B) विंशतिः

(C) सप्तदश

(D) अष्टादश।

उत्तर :

(A) सप्तविंशतिः

(ix) एकस्मिन् वर्षे कति मासाः भवन्ति ?

(A) त्रिंशत्

(B) द्वादश

(C) अष्टादश

(D) षड्।

उत्तर :

(B) द्वादश

(x) प्रत्येक वर्षे फरवरी-मासे कति दिनानि भवन्ति ?

(A) अष्टाविंशतिः

(B) नवविंशतिः

(C) त्रिंशत्

(D) एकत्रिंशत्।

उत्तर:

(A) अष्टाविंशतिः